

**IDAZLEA KAZETARI DENEAN.
(BOST IDAZLE liburuaren aitzakian).
Hikaateneoa Irakurle Kluba.**

Gehienak liburua irakurrita etorriko omen.

40 minutu inguruko mintzaldia eta galde-erantzunak ondoren.

Iban Zalduak deituta.

Pintureria 13. Gasteiz

211009.20etan.

Negu eguraldia.

- **Intro: Pilulak hartuta nator.** Lehengo batean lagun batek esan zidan sekula ez dela antzeko gauzei buruz hitz egiten eta garaia dela. Nirea, gainera, formula oso literarioa da, Sarriren koinatuak, Albertok, eta Laboak, Mikelek, (biak irakurleak eta, batez ere, biak medikuak) esan baitzidaten zer hartu: Sumial. Halaxe deitzen da nire botika eta badira 10 miligramokoak eta baita berrogeikoak ere. Zehatz esateko nik hamarreko lau pilula hartu ditut orain dela ordu bi, ezen lehengo astean, Erreterian eta Euskal Hiriaren gaiak eginiko mahai borobil baten kariatara, ordu t'erdi lehenago hartu bainituen beste hainbeste, eta egiaztatu bainuen ni bezalako ehun kiloko gizonak apur bat denbora gehiago behar duela haien eragina gorputzean sumatzen hasi aitzin. Hori guztia, hemen zuen aurre honetan oso lotsagarri ez geratzeko. Gerora jakin dudanez, gainera, ez naiz bakarra gisa honetara ibili ohi dena. Bistan da, hala ere, ez naizela hemen beste inoren izenik ematen ibiliko eta aski duzuela jakitearekin, zuentzat xumea edo luzea, aspergarria edo interes bakoa daitekeen mintzaldi honek, bereak eta bi sortzen dizkiola parean daukazuen morroi honi. Are gehiago, zuek denok irakurle kluba osatzen duzuela jakinik, ez baitzarete batere fidatzeko modukoak. Ez, behintzat, Walter Benjaminek esandakoak egiak baldin badira, alegia, **irakurleak irakurritakoa buruan gordetzeko baino, bizi izandako guztia ahazteko irakurtzen duela.** Nola fidatuko naiz, bada, norberarenak ahaztuta, besterenak bizi nahi eta lupaz begiratzen dituenarekin?

- **Hemingwayren lehoiak.** Zeinek esan behar zidan niri, liburu bat idazteak halako hautsak harrotuko zituenik. Politikari, etxekoandre, idazle, irakasle... zer ez zait niri azkenaldian hurbildu? Nik zintzo-mintzo sinetsia nuen Hemingwayk errandako hura: **Idatzitako liburuak, hildako lehoiak dira.** Ez naiz ehiztaria, baina esalditxo horretan ulertzen nuenez, eginda dagoen liburuak jada ez du kitzikadurarik ernarazten. Idazle-ehiztariak egin du egin behar zuen guztia eta alferrik dira hortik aurrerakoak. Julio Cortazarrek ere antzeko zerbait esaten zuen: **idazleak uztaiaren soka tenkatu eta gezia bota behar duela ahalik eta ongien dianarantz; behin gezia botata, ordea, alferrik direla beste guztiak.** Cortazarri ere fedea diot nik. BOST IDAZLE deitzen den liburu honek, ordea, ezberdina dirudi eta susmoa daukat lan handi goa emanen didala idatzi eta gero, idazten eman zidana baino. Hau dela edo bestea dela, uste baino gehiago baitira egiten dizkidaten galderak eta neuk nahi gabe ere, behin eta berriro jo behar izan baitut bere orrialdeetara, honek edo hark zer esan zuen egiaztatzerara. Gainera, aurrez uste ez nuen zerbait geratu da zorionez: mundu txiki eta anormal baten perbertsioa soilik zela uste nuena, ez da hain jende gutxiren kontua. Horixe da nik liburu honekin egin ahal izan dudana lehenengo egiaztapena, eta mirarrietan mirariena, oraindik inork ez didala hitz txar bat bera ere esan, dakidan arren hori guztizko egia izatea ezinezkoa dela eta beti ibiliko dela

norbait isilpean eta urrutiko haize mehea balitz bezala, esamesaka, berak hobeto egingo zukeela pentsatuz. Eta nik ere bai, nik ere horixe uste dut, beste norbaitek egin izan balu, askoz hobeto eginda zegokeela liburua. Horixe pentsatu nuen liburua idazteko asmoa eduki nuenean eta horixe pentsatzen dut oraindik ere. Zer dakit nik literaturaren eta idaztearen inguruko kontu hauetaz? Eta baldin badakit ere, zer dio axola inori nireak? Gainera, ez al dago hortxe Unibertsitate bedeinkatu bat, irakasle txit goren eta guzti? Eta kazetaritza historiko minimo bat, Jakin, Argia eta Egunkariaren inguruan? Nor naiz ni, Jauna, halako saltsetan sartzeko? Baina zer nahi duzue, zalantzarik ez da bazirela aproposagoak hamaika, baina neuri bururatu zitzaidan asmoa eta neuk bildu nuen aurrera ateratzeko behar zen kemena. Bi horiek, gutxienez, ez dizkit inork ukatzen ahal.

- **Eta noan hastapenera**, hortixe hasten baita guztia. Iazko udan izan zen, larunbat bazkalondo batean. Publizitaterik egin nahi ez diodan erdal literatur gehigarri bat esku artean neukan eta bertan Mario Vargas Llosa bi orrialde osotan Literatura Erotikoaz bata eta beste esaten. Pantaleon lo geratu zenez geroztik, ez diot nik aitormen handiegirik egiten Vargas Llosari, baina zer nahi duzue, han irakurri nituenak oso egin zitzaizkidan interesgarri. Eta ez zen izan literatura erotikoaeren zale aparta naizelako, aitzitik, nahiago izaten ditut jeneralean bestelako lanak, ez diodalarik ene buruari orain arte galdetu zergatik. Kontua da, hala ere, V. Llosaren erran haiek gehienak interesgarri egin zitzaizkidala eta halaxe iritsi nintzela letraz betetako bi orri zabal haien azkeneko lerrora eta han, parentesi artean, *opiniones recogidas por...* eta kazetari baten izena zetorren. Eureka! Pentsatu nuen. Hauxe zen behar genuena: gure idazleen berririk ez daukagu eta hauxe da modua. Zer galdetu, ordea? Eta nola, eta nori, eta non...? Eta abar, eta abar. Gainera, egia esan behar badizuet, pikutara bidalduko nindutela pentsatu nuen, beti molestutzen ibiltzen naizen horietakoa bainaiz, (plataforma bat dela, manifestua dela, telebistarako elkarrizketa dela...) baina bai zera!, Sarrionandiarena jarri nuen martxan lehenbizi eta haren erantzuna baino lehen, Koldo Izagirre eta Anjel Lertxundirekin hitz egin nuen. Bi horiek izutzen ninduten guztien artean gutxien. Ondoren Bernardo Atxaga eta Ramon Saizarbitoria. Eta baietz, batzuk errenka eta beste batzuk orroka, baina baietz. Baina zer dela eta bost eta zer dela eta bost hauek?
- **Amodioen albiste**. Testiguak badauzkat, liburu honentzat bi titulu erabili nituen hasieran: *Bost idazle Euskalerriko* zen bata eta *Bost idazle kutun* zen bestea. Zorionez, bi horiek geratu ziren atzean eta hotzago bat BOST IDAZLE gailendu zitzairen. Baina, nioen bezala, zergatik bost eta zergatik bost hauexek? Neronek ere ez dakit xuxen erantzuten. Esango nuke gehiegi pentsatu gabeko erabakia izan zela hori. Nolabait, irudipen horixe nagusitu zitzaidala. Eta galdetuko didazue, bost hauenak al diren euskaraz idatzitako lanik onenak, eta ezetz erantzungo dizuet. Eta orduan galdetuko didazue bost idazle hauen lan guztiak ezagutzen al ditudan eta guztiak ote ditudan gogoko, eta berriro erantzun beharko dizuet ezetz, eta ezetz, ez dela hori bakarrik kontua. Abiapuntua ez baita idazlea, helmuga ere ez da idazlea. Biak, abiauntua eta helmuga, bat eta bera dira: irakurlea. Neu naizen irakurle hau baino ez. Augusto Roa Bastosek esan zuen bezala, **edozeinek baitaki idazten, aski da pazientzia, trebetasun eta ahalegin apur bat; irakurtzeko, oster, ez du balio mundu guztiak**. Eta irakurriak ditudan arren bost hauenak ez diren liburu eder askoak, eta beste mila badirela dakidan arren, zer nahi duzue esatea, irudipena neukan bost nahikoa izango zirela irakurleari mundu baterako sarbidea erakusteko, ataria seinalatzeko. Seik edo gehiagok, aspertu egingo zuela irakurlea, asebeteta eta

gogaiturik amaituko zuela irakurketa edo bidean aspertuta. Nola pentsatu nuen hori? Agian mahaiko gauzak ere asko maite ditudalako izango da eta badakidalako tamainak eta kopuruak plazer kontuetan daukan garrantzia. Eta orain galdegingo didazue: nor litzateke seigarrena? Edota, nortzuk lirateke hurrengo bosta? Baina ni erantzunik eman gabe geratuko naiz hala ere.

- **Salomonen kontra.** Konturatuko zineten bost hautatuen artean ez dagoela emakumerik. Asko eta asko larritu ninduen horrek hasiera batean. Pentsatu nuen gaur egunean ez zela izango ongi hartua emakume-kuota kontutan hartzen ez duen proposamena eta idazle ospetsuren batek galdetu ere galdetu dit hori. Jira eta bueltaka ibili nintzen horrekin, baina, esan dizuedan bezala, zeintzuk eta zenbat izango ziren erabakita neukan hasiera beretik. Segur nintzen nire irakurle irudipenaz. Han ez zen ageri emakumerik eta egon ere ez zen egongo. Jakingo ote nuen misoginoa ez nintzela erakusten? Azkenean neure andreak kendu zidan mamua burutik: “Baina zurea ez al da literatura kontua soilik?”, erran zidan. Eta kito, hortxe amaitu zen gora behera guztia. Beti bezala, emakumeak asmatu behar. Ondoren eduki nituen beste zalantza batzuk ere, Iparraldeko, Arabako edo Nafarroako inor ez zegoela, esaterako, baina emakumearentzat balio zuen erantzuna aski zen beste guztietarako.
- **Eta iritsi zen eguna.** Lana nola egiten deliberatu ezinik nenbilena, eskolakrako lan bat balitz bezala egin behar nuela erabaki nuen, euskarri bat beharko nuela baldin eta hainbeste hitz eta konturen artean zoratuko ez banintzen. Halaxe burutu nuen galdeketa luze-luze bat, neuri eta pare bat laguni (Gorka Arrese eta Mikel Maioz) iruditu zitzaizkigun gehienak zerrendan jarrita. Hiru bat folio galderaz josita. 60 edo 70 guztira. Batzuk guztiz lotsatzeko modukoak: Noiz hasi zinen idazten? Zergatik? Eta antzerakoak. Iruditu zitzaidan, behingoagatik, besteek egiten zituzten gauzak egin behar genituela geuk ere, beranduago bazterrean lagatzeko izango baziren ere. Eta hala zabaldu zitzairen guztiei galdetegi berbera. Guztiek jakin zuten, hala ere, aurrez aurrekoan ezberdinduko zirela gauzak. Guztiek jakin zuten, halaber, elkarrizketa ez zela soilik literaturari buruzkoa izango, idazlearen testigantza ere nahi zela agertu. Nik uste guztiek ulertu zutela asmoa hasieratik eta gutxi edo asko, guztiak egon zirela ados metodologiarekin: elkarrizketa bakarra egingo zen, aurrez emandako galdetegiaren ingurukoa eta ondoren, transkripzioa erredaktatutakoan, aukera emango zitzairen gauzak orrazteko. Grabazioa, magnetofoi kaxkar batez egin ordez, audio eta bideo aurreratuenetan egitea ere deliberatu nuen, bihar edo etziko Euskal Liburutegi Nazionalari opari egin asmoz eta, beraz, Sarrirena ezik, beste material guztiak hortxe daude grabaturik. Bideo digitalean eta mini-diskean. Baionako Gure Irratiak materiala txukundu eta emititzeko asmoa du.
- **Barkaidazue memoria kaskar hau.** Baina zeharo ahaztuta daukat nola izan zen Sarrionandiari egindako elkarrizketa. Besteen ordena ere ahaztuta daukat. Oker ez banaiz halaxe izan zen: Izagirre, Saizarbitoria, Atxaga eta Lertxundi. Denak euren etxeetan harrapatuta. Laurak amaituta neuzkan gabonak baino lehen. Ez zegoen gaizki. Lau hilabete lehenago baizik ez zen izan, Literatura Erotikoari buruzko irakurketa hura. Transkribatzea, txukuntzea eta idaztea bakarrik falta zen.
- **Orduan egin nuen gaiztakeria.** Zuzenean ez bazen zeharka, bostetik lauk bai behintzat, euren elkarrizketaz gain, besteren batena ere jaso zuten. Hau eurek ere ez dute gaur arte jakin. Eta nahi gabe hazi egin ziren elkarrizketa haiek, diskurtso

desegituratuak zirenak ere, antolatuta eta txukun-txukun hasi baitziren agertzen. Brastakoan esandakoak fintzen eta ñabardurak ugaritzen. Hori guztia ikusteko primerakoa gertatuko da grabatutako guztia. Esango nuke, funtsean ez bada ere, forman oso ezberdinak izan direla aurrez-aurreko elkarrizketan ateratakoa eta emaitza. Eta ene ustez, hobea da azkenean geratu dena. Ene irudikoz, plater hau hobea da *al dente*, gordin gordin bano.

- **Argitaratzea.** Ez dakit zuen jakin-mineko ote den gai hau. Hala balitz esango nizukeke.
- **Irakaspena.** Behin batean editore batek esan zidan ez zela errentagarria sukalde liburu bat euskaraz egitea. Hori salduko zuen amaren semerik ez zegoela. Galdera bat luzatu nion segidan: nola dakizu hori sekula egin ez bada oraino? Azkenean egin genuen hura ere eta agortua dela uste dut. Mundua ez da horregatik hobea izango baina inor txurrindu (arruinatu) gabe orain liburu hori behintzat bada munduan. Bost Idazle liburu honekin ere antzera pentsa zitekeen, nori interesatuko zaio halako lan partzial bat? Kontua da hori ez dagoela jakiterik egin artean. Pentsatzen dena egin egin behar da. Konfiantza eduki behar da euskal irakurlearengan eta, oro har, euskal herritarrengan. Orain gaztelaniaz ateratzekotan gara. Seguru asko Espainiako inongo argitaletzek ez du Alberdaniarekin apustu egin nahi izango horretan. Nik bai egingo nukeela apustu, Espainiako edozein editorial ertainetako katalogoan agertzen den erdi-mailako liburuak adina saldu baietz CINCO ESCRITORES VASCOS delakoa.
- **Kalteak.** BOST IDAZLE liburuak orain arte ekarritako kalteak, oster, bi bakarrik izan dira. Bata: kanibalismoa. Bera baino astebete lehenago INESAREN BALADA izeneko gazte liburu bat atera nuen. Abril saria irabazteko zorian egon dena eta espainieraz eta katalanez argitaratu berri dutena. Beste liburu honek estalita jaio da. Beste kaltearen berri Koldo Izagirrek berak eman dit: “Hasier beti izango haiz liburu hau egiteagatik ezagutua, besteak hor konpon”. Koldok ezagutzen nau baina ez behar adina, eta ez daki, oraindik ere beste liburu batzuk, handiagoak, ederragoak eta hobeak egiteko asmoa daukadala. Amen.